

Szegedi Péter

„A gyűlölet tengere”[★]

A Debrecen–Nyíregyháza futballrivalizálás születése

anyíregyházi és debreceni szurkolók különös jelentőséget tulajdonítanak egymás elleni mérkőzéseiknek. E találkozók épp oly fontosak a drukkerok szemében, mint a fővárosban a Ferencváros és az Újpest, vagy Nyugat-Magyarországon Szombathely és Zalaegerszeg összecsapásai. A „keleti derbi” – a szurkolók gúnyos szóhasználatával élve: a „tírpákok” és a „hurkások” találkozásainak – szimbolikus tétje az, hogy eldöntse, melyik város csapata erősebb a keleti régióban.² A labdarúgók rivalizálása természetesen annak köszönhető, hogy e városok/régiók viszonyát egyébként is hosszú ideje tartó „versenyfutás” jellemzi.

A századelő Magyarországon elterjedő labdarúgás abban különbözött más sportágaktól, hogy nem csupán sportolókat, hanem nézőket is vonzott, másrészt, hogy más sportágakkal ellentétben nemcsak alkalmszerűen tudott híveket toborozni. Először fordult elő a magyar

---

* Hajdúföld, 1925. december 2. A tanulmány a *Riválisok. Debrecen futballtársadalma a 20. század első felében* című, a Századvég Kiadó gondozásában megjelenő könyvem egyik fejezete alapján készült.

¹ Hajdúföld, 1925. december 2. A tanulmány a *Riválisok. Debrecen futballtársadalma a 20. század első felében* című, a Századvég Kiadó gondozásában megjelenő könyvem egyik fejezete alapján készült.

² Természetesen e találkozók szimbolikus tétje folyamatosan változik annak függvényében, hogy mely városok csapatai vesznek részt a bajnokságban, másrészt, hogy a klubok erőviszonyai között mekkorák az eltérések. Magyarán: a keleti-észak-keleti regionális futballhegemonia alakulásába Békéscsaba és Miskolc csapatai is beleszólnak, másrészt manapság olyan nagy a különbség a nyíregyházi és debreceni csapatok játéktudása között, hogy találkozóiknak jóval kisebb a tétje, mintha két hasonló képességű csapat küzdene a szimbolikus regionális vezető helyért.

sport történetében, hogy hétről hétre viszonylag nagy (és folyamatosan növekvő) tömegek sporteseményeket látogattak. Az addig ismert sportágaktól ugyanis a labdarúgást az a lényegi különbség választotta el, hogy csapatjáték lévén kiváló lehetőséget nyújt az azonosulásra, a *kollektív identitás átélésére*. Szemben az egyéni sportokkal, egy futballmérkőzésen „jelentős embertömegek egy zárt tér interaktív helyzetében egy szimbolikus harc közvetett résztvevőivé válnak”, s a „szurkoló nem (elsősorban) az egyéni versenyzőnek drukkol annak egyéni kvalitásai (illetve a sportoló és a szurkoló közötti esetleges viszony) alapján, hanem egy csapat által reprezentált közösséggel azonosul”.³ Azokban a városokban, országokban (illetve városok és országok között), ahol jelentősebb társadalmi ellentétek húzódtak az egyes csoportok között, a labdarúgás igen gyorsan a szimbolikus tér (vagyis a szimbolikus megkülönböztetések, distinkciók tere) részévé vált, ami a különböző egyesületek és nemzeti válogatottak mögött álló csoportok jelentős anyagi és szimbolikus investícióját vonta maga után. Látni fogjuk, hogy nem történt ez másként Kelet-Magyarországon sem. A tanulmány ugyan mindenekelőtt a két város rivalizálásának kezdetét kívánja bemutatni, de az 1920-as évek első felének történései nem pusztán a sportvezetők és drukkerok szimbolikus és fizikai összetűzéseit jelentik. Ez a korszak a két város (főként Nyíregyháza) labdarúgásának felemelkedéséről szól, s e látványos fejlődés legfőbb mozzgója a rivális települések klubjainak súlyos konfliktusokkal teli versengése volt.

A konfliktusok színterei és a rivalizálás típusai

Az egyesületek közötti konfrontációk három színterét különböztethetjük meg. Az összecsapások lehetnek *szimbolikusak*: ekkor a csatározások az újságok hasábjain folynak, ám az itt felhozott érvek, előítéletek hosszabb távon a drukkerok tartós vélekedésévé transzformálódnak, és meghatározzák egy klub filozófiáját. Amikor a klubok közötti versengés tétjeit vizsgáljuk, nem pusztán az lehet számunkra érdekes, hogy a konfliktust kiváltó közvetlen okok valóságosan létezőek voltak-e. Hiszen a manifeszt vádak mögött sokszor látens okok húzódtak meg. A futballban megjelenő konfliktusok szereplői gyakran olyan vádakkal illették egymást, melyek kétségtelenül alap-

---

³ Hadas–Karády 1995, 90.

talánok voltak. Miről is van szó? Amikor egy vidéki sportvezető azt állítja: a budapesti futballvezérek tervbe vették, hogy eltiporják a vidék futballsportját. Amikor egy nyíregyházi elnök azt állítja, hogy a debreceni klubok szövetkeztek a nyírségiak ellen, de ők nem hagyják magukat elnyomni. Ezek a szimbolikus ütközetek a szociológus számára legalább olyan figyelemre méltóak, mint a „valódi” küzdelmek. Amikor ugyanis a felek a legképtelenebb vádakkal illették ellenfelüket, akkor a jelenség háttérében egy csapathoz, városhoz, valamilyen közösséghez kötődő, a kollektív identitás részét képező, a történelmi múltban gyökerező ellenséges érzület megnyilvánulásait láthatjuk. Ugyanakkor arról sem feledkeztünk el, hogy ezek a vádak, előítéletek, (sokszor hamis) képzetek az ellenfélről nem feltétlenül a sportvezetők vélekedései voltak. A sajtóban megjelenő sportvezetői nyilatkozatok részét képezték a csapatok közötti küzdelemnek, de az újságírók – többnyire maguk is drukkerek – gyakran torz optikán át látták és láttatták kommentárjaikban a sportélet eseményeit.

A konfliktusok második színtere a *szövetségi hatalom*ért folytatott küzdelem. Aki ugyanis kedvező pozíciókra tett szert a labdarúgó-szövetség testületeiben – mindenekelőtt a tanácsban, vagyis a szövetség legfontosabb döntéshozó szervében, illetve a fegyelmi bizottságban – kedvező helyzetbe hozhatta klubját. A Magyar Labdarúgók Szövetségét (MLSZ) 1909-től 24 tagú, az évente rendezett közgyűléseken választott tanács irányította. A közgyűléseken bizonyos elvek vagy érdekek mentén klubkoalíciók szerveződtek, s így lehetővé vált, hogy néhány klub koalíciója (akik következetesen pártoknak nevezték magukat) hatalmi pozícióba kerüljön. Ezek a klubkoalíciók, ha a fővárosihoz hasonló szervezettséget nem érték el, Debrecenben, az MLSZ Keleti Kerületében is megszerveződtek. Igaz, itt a küzdelem nem volt olyan látványos, mint az országos szövetségben, hiszen a debreceni egyesületeknek hatalmas súlya volt. S ugyan a debreceni klubokat is megosztották a labdarúgó-erőteret átszelő törésvonalak, a kerület vezetéséért a város klubjai között nem folytak súlyos harcok – arra azonban gyakran volt példa, hogy a nyíregyháziakat kiszorították a kerület vezetéséből.

A konfliktusok harmadik színterét a *szurkolói összecsapások* jelentik.⁴ Elias szerint a sportok elterjedésének előfeltétele volt, hogy a társadalomban magától értetődővé vált a nagyfokú önmérséklet, így az erős belső kényszerek és a szigorú érintkezési illemszabályok mindenkit féken tartanak. Legyen szó az erőszak bármelyik típusáról, az az önmér-

---

⁴ Az 1945 előtti futballerőszakkal részletesen foglalkoztam egyik tanulmányomban (Szegedi 2002).

séklet hiányát vagy legalábbis háttérbe szorulását jelzi, s bár – amint azt Elias és Dunning bemutatta⁵ – a civilizáció folyamata számottevően visszaszorította a sportokban megjelenő erőszakot, a durvaság gyakran felszínre tört. Az 1945 előtti futballerőszak a mainál jóval változatosabb volt. Főként az 1920-as évek elején többször megesett, hogy drukkerek törtek be a pályára, és az ellenfél játékosaira támadtak. De a bírók is gyakran voltak célpontjai a közönségnek: megtámadták a játékvezetőt (vagy csak „tüntettek ellene”, esetleg a mérkőzés után megdobálták) mert nem volt elég keménykező, vagy pártosan bírászkodott. A játékvezetők a labdarúgókhöz képest védettebbek voltak, vélhetően a szurkolókban volt annyi tisztelet a hatalom iránt, hogy a durva támadásoktól megkímélik a játékvezetőt (hiszen a bíró a futballban a hatalmat képviseli, így bántalmazása egyfajta lázadás). Azonban csak elvétve fordultak elő olyan erőszakos cselekmények, ahol a résztvevők a két egyesület szurkolói lettek volna. Látni fogjuk, hogy a debreceni és nyíregyházi csapatok mérkőzésein gyakran fordultak elő rendbontások, de a rivális drukkerok csoportjai soha sem verekedtek össze (tegyük hozzá: az 1920-as évek első felében csupán elvétve fordult elő, hogy a vendégcsapatot drukkerok kísérik el, viszont ezeken a találkozókön sem verekedtek össze a szembenálló szurkolók). A jelenség egyik legfontosabb oka a futballerőszaknak a maitól gyökeresen különböző szerepe volt: soha sem volt véletlenszerű, „önmagáért való” és ok nélküli, a közönség minden esetben valamilyen vélt vagy valós jogtalanságot torolt meg. Lehetséges, hogy a másik csapatban ellenséget láttak, mert egy „ellentétes” társadalmi csoport reprezentánsa volt, ám ezért még – konkrét ok hiányában – nem támadták meg a rivális csapat drukkerait.

Ha pontosan meg akarjuk ismerni két város futballcsapatainak rivalizálását, úgy nem feledkezhetünk meg arról, hogy a regionális polarizáció csupán egyik szeletét képezi a futballmezőt többféle dimenzióban átszelő dichotómiáknak. A labdarúgószféra ugyanis egy olyan, többszörösen strukturált erőter, ahol különböző dimenziók mentén egymással szembenálló felek igyekeznek – a küzdelem tétjeinek folyamatos újradefiniálása mellett – minél kedvezőbb pozíciókra szert tenni. Az 1945 előtti Magyarországon alapvetően négy polarizációs dimenzió strukturálta a futballmezőt: felekezeti-etnikai, politikai, gazdasági-ideológiai és regionális.⁶ Ugyan e dolgotban ezek közül csupán eggyel foglal-

⁵ Dunning 1995a, 1995b; Elias 1998; Elias–Dunning 1974.

⁶ E dimenziók gyakran összekapcsolódnak, egymásba fonódnak, és természetesen gyakran más törésvonalak mellett is polarizálódhat egy ország vagy egy város futballja. Ezekre jó példa Leite Lopes (2002) elemzése a riói, illetve Christian Bromberger és Jean Marc Mariottini (1995) tanulmánya a torinói labdarúgásról.

kozom, fontosnak tartom, hogy legalább vázaltszerűen bemutassam a polarizációk típusait.⁷

A *felekezeti-etnikai polarizáció* a társadalom „legarchaikusabb” strukturáltságának transzformációja a futballmezőben. Ott alakul ki és válik dominánssá, ahol jelentős felekezeti és/vagy etnikai különbségeken alapuló ellentétek tagolják a társadalmat. Mivel e szembenállások gyökerei a régmúltban gyökereznek, és eleve képesek élesen megosztani egy társadalmat, ezért ez a polarizáció többnyire igen durva konfliktusokkal jár.

Európában az egyik legismertebb etnikai polarizációt a katalán Barcelona és a spanyol klubok (elsősorban a barcelonai Español, illetve a Real Madrid) szembenállása szemlélteti. A Barcelona népszerűségét nagy részben annak köszönhetjük, hogy nyíltan vállalta nemzeti elkötelezettségét, aminek következtében a Franco-rendszer egyre nyíltabban állt szemben a katalánokkal.⁸ A klub híveinek döntő többsége a polgárháború idején a köztársaságiak mellett állt, 1936-ban meggyilkolt elnökük egy baloldali katalán párt képviselőjeként bejutott a madridi parlamentbe is. A Barcelona későbbi legnagyobb ellenlábasa, a Real Madrid viszont Franco kedvenc klubja volt. 1943-tól például az a Santiago Bernabéu lett a madridiak elnöke, aki részt vett Franco oldalán a polgárháborúban, és szolgált a katalán fronton is. Az ő elnöksége alatt, az ötvenes évek közepétől kezdődött a klub máig tartó, világhírnévig ívelő korszaka.

Az etnikai és a felekezeti polarizáció egymásba fonódására a legtipikusabb példát két glasgowi klub, az ír-katolikus Celtic, és a skót-protestáns Rangers szembenállása mutatja: mérkőzéseiken „a légkörben szinte kitapintható a gyűlölet”.⁹ Az 1888-ban alapított Celtic első elnöke Glasgow püspöke volt, akit több utóda is követett e poszton, sőt, a klub mindmáig élvez a katolikus papság támogatását. „A klub ír gyökerei még a vallási szálaknál is nyilvánvalóbbak – írja Bill Murray.¹⁰ A klubot ír bevándorlók alapították, jelképük a négylevelű lóhere, egy időben ír zászló lengett pályájukon. A zöld-fehér Celtic-kel áll szemben a kék Rangers, mely nevében is utal brit (orániai) gyökereire. A klubnak egyetlen katolikus tagja sem volt, „még a karbantartó és egyéb munkásokat is elbocsátották volna, ha kiderült volna róluk, hogy katolikusok”.¹¹

---

⁷ A futballmező jellegzetességeit és a polarizációs dimenziókat részletesen elemzem könyvemben.

⁸ A Barcelonáról lásd Dénes-Sándor 2003, 83–100 („Franco és a futball” című fejezet).

⁹ A két klubról lásd Murray 1995, 121.

¹⁰ Murray i.m. 124.

¹¹ Murray i. m. 127.

Előfordul azonban az is, hogy az akár nyíltan etnikai vagy felekezeti háttérrel működő, vagy ilyen célokkal azonosuló egyesületek nem konfrontálódnak más etnikai vagy felekezeti jellegű klubokkal. Az olyan sportmozgalmak, ahol nem helyezték előtérbe a futballt (vagy más csapatsportágat), illetve a *testedzésre* és nem a *versengésre* koncentráltak, esetleg nem is érintkeztek ellentétes háttérű sportegyesületekkel, ott ritkán fordult elő, hogy súlyos konfliktusok terheljék a sportéletet. Más szóval: ritka a konfrontáció ott, ahol a sportélet etnikai és/vagy felekezeti szempontból differenciálódik, de nem polarizálódik. Például Csehországban a német futballklubok – élükön a Deutscher Fußball Club Praggal – a csehétől különálló, saját labdarúgó bajnokságban szerepeltek, így nem beszélhetünk éles etnikai csatározásokról.

Néhány lokális és kisebb súlyú villongást leszámítva a magyar futball történetében a spanyol és skót példához hasonló etnikai vagy felekezeti polarizációval nem találkozhattunk. Ám keresztény–zsidó, vagy magyar–zsidó relációban súlyos konfliktusok jellemezték ezt az oppozíciót. Ez a polarizáció azonban Magyarországon szinte mindig politika-függő volt, vagyis a szembenállás az esetek többségében szélsőjobboldali–zsidó *politikai* dichotómiát takart.

A *politikai polarizáció* több típusát is azonosíthatjuk a magyar és az európai futball történetében. Azonban ezek az ellentétek ritkán jelentek meg letisztult állapotukban, hiszen a politikai oppozíció gyakran penetrált más polarizációkba: hol a becsületes vidék – bűnös főváros, hol a tisztességes amatőrizmussal – tisztességtelen profizmus képében jelent meg, hol munkás és elitklubok szembenállásában, de gyakran egyszerűen csak antiszemitizmusként. Kikristályosodott formában Magyarországon gyakorlatilag soha sem fordult elő, hogy nyíltan baloldali egyesületek álltak volna szemben jobboldali egyesületekkel. A politikai polarizáció gyengesége leginkább arra vezethető vissza, hogy a szociáldemokrata mozgalom nem fektetett (1919 után nem is fektethetett) nagy hangsúlyt a baloldali sportmozgalom megszervezésére. Hogy politikai polarizáció mégis kialakult, az két okra vezethető vissza: a politikai hatalom baloldal-ellenességére és a futballszférában nagy súlyt képviselő zsidóság, illetve szélsőjobboldal szerepére. A politikai polarizációnak így Magyarországon két formáját különböztethetjük meg. Az egyik esetben a baloldali–jobboldali dichotómia kulcsfigurái a szociáldemokratákkal szembenálló keresztény-szociális, államilag is finanszírozott sportegyesületek (e szembenállás esetében a megosztottság legfőbb elve az, hogy ki szervezi a munkások sportját). A politikai polarizáció másik esetében a főszereplők a jobboldali politikai mozgalmak képviselői, akik – főként antiszemitizmustól vezérelve – jelentek meg a labdarúgó-erőtérben.

A szociáldemokrata sportmozgalom Magyarországon nem volt igazán jelentős, szemben például Ausztriával. 1945 előtt az osztrák szociáldemokratáknak saját sportszövetségük volt (VAS), amely Bécsben komoly támogatásra számíthatott, több élvonalbeli labdarúgóklub is tagja volt e szervezetnek. A szociáldemokrata munkásklubok ellenpontjait Magyarországon a futballtérben lényegesen nagyobb befolyással bíró vállalati sportegyesületek jelentették.¹² Néhány állami (főként vasutas) sportklub már a labdarúgás elterjesztésében is tevékeny szerepet vállalt, 1920 után azonban fő céljuk a politikai hatalom akaratával megegyezően a munkások depolitizálása volt. Ezt a törekvést fogalmazta meg Juhász István, a Gamma gyár vezérigazgatója, későbbi MLSZ-elnök: „A vállalati sport egyik legjobb ellenszere a rendbontó eszmék terjedésének. Leköti a munkások és alkalmazottak szabadidejét, előmozdítja a munkáltatók és a munkavállalók közötti bizalmatlanság feloldódását.”¹³ A vállalati sportegyesületek súlyát jelzi, hogy míg Nyugat-Európában csak néhány nagyvállalat jeleskedett a futball szponzorálásában (lásd a FIAT kapcsolatát a Juventussal, vagy a Peugeot által szponzorált Sochaux-t), addig az 1940-es évek elején a magyar labdarúgás élvonalában szereplő csapatok több mint fele (!) mögött valamilyen vállalat állt.

A politikai polarizáció másik formájának középpontjában a keresztény-nemzeti sportegyesületek álltak, akik nem a szociáldemokratákban, hanem a zsidó sportvezetőkben, klubokban látták ellenfelüket. Ez az eredetileg felekezeti-etnikai polarizáció akkor válik politikaivá, amikor a politikai erőtér ágenseinek bizonyos csoportjai az egyes felekezeti vagy etnikai csoportokhoz a politikai ellenfél szerepét kapcsolják. Például az első világháború után a zsidóságot a szélsőjobboldal politikai tényezőnek tüntette fel, szemükben a zsidóság nem egyszerűen egy felekezethez, vagy fajhoz tartozást jelentett, hanem legyőzendő politikai csoportot is. 1919 után a zsidó háttérű klubok és a labdarúgó-szövetség vezetése a keresztény-nemzeti tábor állandó céltáblája lett. A vádak mögött (melyek általában a profizmusellenesség képében jelentkeztek), szinte mindig megtaláljuk az antiszemitizmust és az őrségváltás igényét. A politikai polarizáció e formájában egyik oldalon azok az egyesületek álltak, akiknek vezetőik, intézőik, mecénásaik zsidó származá-

---

¹² A vállalati sportmozgalom erősítését a világ első testnevelési törvényében is deklarálták. Az 1921. évi LIII. törvény 7. paragrafusa kimondta: „Minden, legalább 1000 munkaeót alkalmazó kereskedelmi, ipari, mezőgazdasági vagy hatósági üzem (gyár, vállalat stb.) köteles munkásai és egyéb alkalmazottai testnevelési szükségleteinek ki-

előgítéséről (sporttér, fürdőhely, gyakorlóterem stb.) megfelelően gondoskodni.”

¹³ Kun 1982, 17.

súk voltak, és titokban fizették, vagy állásba helyezték labdarúgóikat. A labdarúgó-szövetségben ők voltak többségben, s ezt a hatalmi viszonyt akarta megváltoztatni a másik oldal: azok a klubok, akiknek keresztény (pontosabban „keresztény-nemzeti érzelmű”) vezetőik voltak, és elítélték a profi jelenségeket. Ez a jobboldal sem volt azonban egységes, hiszen abba éppúgy beletartoztak az újonnan alakult MOVE egyesületek, mint a régi, amatőr, keresztény klubok (például a Magyar Atlétikai Club, vagy az Óbudai Torna Egylet), akiknek vezetői aligha tudtak azonosulni a radikálisok kispolgári-populista antiszemitizmusával.

Profik és amatőrök harca, vagyis a *gazdasági-ideológiai polarizáció* a futballszféra egyetlen autentikus, mezőspecifikus megosztottsága, hiszen itt nem más szférák csoportjai vívták szimbolikus küzdelmeiket, a szembenállás a mező harcainak terméke.¹⁴ Mint minden sportág, a futball is amatőr keretek között szerveződött, a játékosok klubjaiktól semmiféle juttatást nem kaphattak. A sportág gyors elterjedésének, a növekvő nézőszámának és a jegybevételeknek köszönhetően a klubok – hogy profitjukat növeljék – igyekeztek megtartani tehetséges labdarúgóikat, illetve más egyletekből próbálták megerősíteni csapatukat. A futballszakosztályok irányítói ezért egyre gyakrabban csúszttak néhány koronát a játékosok zsebébe, de a szegényebb sorsú labdarúgók is – felismerve, hogy a futball bevételeit ők termelik meg – a gazdagodó kluboktól szerettek volna juttatásokat szerezni. Magyarországon az 1910-es évek elején terjedt el egyre nagyobb mértékben, hogy a labdarúgókat pénzelik, de csak 1926-ban vezették be a profi bajnokságot. Ezt az átmeneti időszakot – amikor a játékosok hivatalosan amatőrök, de illegális juttatásokban részesülnek – nevezzük álamatőrizmusnak.

Amatőrök és álamatőrök (profik) között azonban nem az volt a legfontosabb megkülönböztető jegy, hogy az egyik ingyen, a másik pedig pénzért sportolt, a két pozíció mögött a sportolás mibenlétének ideológiája húzódott meg. Az amatőr azért sportolt ingyen, mert célja *ön-maga* szórakoztatása, testének edzése volt, az álamatőr azonban *másokat* szórakoztatott, vagyis az egyik *játszott*, a másik *munkáját* végezte (e felosztás ekvivalens a magaskultúra–tömegkultúra oppozícióival). Az amatőrségtől idegen volt a századfordulón elterjedt, és sokat bíralt két jelenség, – korabeli szóhasználattal élve – a rekordhajhászás, és a

¹⁴ Ezzel nem azt állítom, hogy a profi-amatőr szembenállás mindig tiszta formában fordult volna elő, hiszen például a keresztény-nemzeti sportegyesületek „zsidó érdekeltségnek” tartották a profi futballt, a vidéki sportvezetők pedig gyakran „pesti találmánynak”. Vagyis a profi-amatőr dichotómia a politikai és a regionális polarizáció képében is megjelenhetett.

primadonnakultusz. Az amatőr sportoló nem azért edzette testét, hogy egyre jobb eredményeivel az érdeklődés középpontjába kerüljön, és távol áll tőle a sztár szerepe is. Az amatőr egy ideológiát vallott magáénak (pontosabban egy ideológia lényegéhez tartozik az amatőrség), ami olyan jelszavakban is testet öltött, mint az „Ép testben ép lélek”, vagy a második világháború idején „A sport mindig honvédelem!”, esetleg az 1950-es évek „Munkára, Harcra Kész” (MHK) sportmozgalma.

Profik és amatőrök harca sokáig döntetlenre állt. Az élvonal nagyobb egyesületei idővel már nem is tagadták, hogy fizetik játékosaikat, és a labdarúgó-szövetség vezetése is az ő kezükben volt. Viszont az amatőrség mellett kiálló tradicionális egyesületek sokkal több politikai tőkét birtokoltak, így a két tábor szétválasztása évekig elhúzódott. Végül Ausztriában – Anglia és Skócia után a világon harmadikként – 1924 nyarán, Csehszlovákiában 1925 januárjában, majd Magyarországon 1926 nyarán legalizálták a hivatásos futballt. Hamarosan Európa nagy részén és a világ számos országában a nyílt vagy burkolt profizmus útjára léptek. 1926-ban az Egyesült Államokban rendeztek profi bajnokságot (számos magyar labdarúgó részvételével), ekkor vezették be Spanyolországban is a hivatásos rendszert. 1931-ben Argentínában, 1932-ben Uruguayban és Franciaországban, 1933-ban Brazíliában, 1934-ben Bulgáriában kapott zöld utat a profi labdarúgás. Emellett számos országban, az állami szervek és a szövetség hallgatólagos hozzájárulásával fizették a labdarúgókat, ám különböző okok miatt nem nevezték őket profinak (általában azért, mert a professzionista sporteseményekre Európa sok országában akár 50 százalékos, úgynevezett vigalmi adót vetettek ki). Így fizették a labdarúgókat például Svájcban, Belgiumban, Portugáliában, Olaszországban, Romániában vagy Jugoszláviában. A skandináv országok és a náci Németország kivételével 1939-ig gyakorlatilag minden európai országban teret nyert valamilyen módon a hivatásos labdarúgás.

A *regionális polarizációnak* két típusát ismerjük, ezek jelenthetnek főváros–vidék ellentétet, vagy (általában) szomszédos régiók (városok) közötti összecsapásokat. Ezek az ellentétek Európa-szerte ismertek, így például Franciaországban a közeli ellenfelekre példa a Lille–Lens összecsapás, a főváros a szereplője a Marseille és a Paris SG rivalizálásának, de távoli régiók között is alakulhat ki szembenállás, például az olasz észak–dél ellentét leképezését jelenti egy Juventus–Napoli mérkőzés. Magyarországon a regionális polarizáció főként a vidékiek szempontjából létezik, s mindenekelőtt *vidékiséget*, a centrumtól való távolságot jelent (a szomszédos megyeszékhelyek közötti rivalizálásnak is gyakran van ilyen vetülete). Ezzel nem állítom azt, hogy a fővárosi drukkerek, csapatok, sportvezetők, soha sem tekintettek vetélytársként a vidékre,

számukra azonban elsősorban a fővárosi klubok voltak az „igazi” ellenfelek.

A regionális polarizáció „megkettőződése” – a mai napig – bonyolult struktúrát hoz létre a futballmezőben, mivel itt nem pusztán alá- és fölérendeltségről van szó, hanem egy sokszereplős struktúráról, ahol a résztvevők pozíciói csupán egymáshoz viszonyított relációikban érthetők meg. Hiszen a szférának több régió is szereplője, esetünkben a Debrecen–Nyíregyháza párviadal mellett létezett Debrecen–Nagyvárad, Nyíregyháza–Kisvárd, sőt, Szabolcs–Hajdú rivalizálás, miközben a főváros-ellenesség dimenziójáról sem feledkezhetünk el.

A magyar futball regionális polarizáltsága a fővárosi klubok kiemelkedő súlya, és az ebből fakadó, vidéken sok helyütt érzékelhető főváros-ellenesség miatt is figyelemre méltó. Nem pusztán véletlenszerű szimpátia kérdése, hogy egy vidéki drukker hogyan tekint egy fővárosi egyesületre, hanem megfelel annak, miként gondol magára a fővárosra, miképpen éli meg saját vidékiségét. Az ebből táplálkozó ellenérzés foka Magyarországon így többé-kevésbé attól függ, hogy mennyire érzi a *saját városát* elszigeteltnek, marginális helyzetűnek, sőt (Budapestnek köszönhetően) *elnyomottnak*, egyáltalán mennyire érzi önmagát és városát hátrányos helyzetűnek pusztán vidéki volta miatt. E főváros-ellenes érzelmek megjelenítésének kiváló terepet nyújt a futball, ami többek között annak is köszönhető, hogy Kelet- és Közép-Európában a bajnoki címek túlnyomó többségét még manapság is fővárosi klubok szerzik. Így nem is csoda, hogy még ma is sok vidéki drukker gondolja úgy, Budapesten döntenek csapata sorsa felett, hiszen csak valamiféle összeesküvéssel magyarázható a fővárosi csapatok jó szereplése. Ám nem pusztán a szurkolói identitásból táplálkozó, előítéletekkel átszőtt alaptalan vádak ütköztek ebben az erőterben, sokszor valós sérelmek és valós harcok jellemezték a regionális oppozíciókat. A főváros sokáig tényleg uralkodott a vidéken, és a regionális bajnokságokban a központok – mint amilyen Debrecen volt Nyíregyházával szemben – gyakran akadályozták meg a „feltörekvő vidékieket”, hogy a bajnokságban előrébb jussanak, vagy nagyobb befolyásra tegyenek szert a szövetség vezetésében.

A keleti futballrégió kialakulása

1896 novemberében rendezték Budapesten az első nyilvános futballmérkőzést, a Tiszántúlra viszont csak lényeges késéssel jutott el – egy régi magyar sportkönyv kifejezésével élve – az „angol rugósi”. 1899-

ben alakult meg az első debreceni futballcsapat, ám nyilvános futballmérkőzéseket csak 1902-től rendeztek a városban. A főváros és vidék közötti „modernizációs szakadékot” mi sem mutatja jobban, mint az, hogy budapesti csapatok részvételével már 1901-től bajnokságot rendeztek, vidéken azonban 1907-ig csak barátságos mérkőzéseket játszottak. Országos bajnokságot ugyanis, első- és másodosztállyal már 1901-ben kiírtak, de ezekben 1926-ig csak fővárosi klubok indulhattak (tegyük hozzá: a század első évtizedében még egyetlen vidéki városban sem volt életképes labdarúgócsapat). Az MLSZ 1904-ben tűzte először napirendre a vidéki bajnokságok ügyét, a szervezők hét kerületet akartak létrehozni Budapest, Pozsony, Kassa, Debrecen, Kolozsvár, Arad és Pécs székhellyel.¹⁵ A vidéki futballt azonban ekkor még teljes érdektelenség kísérte. Jellemző, hogy amikor 1904-ben a Pozsonyi TE azzal a kikötéssel írt ki vándordíjat, hogy azért csak vidéki csapatok indulhatnak – nem akadt jelentkező.¹⁶ A kerületi bajnokságok kiírására így 1907-ig kellett várni. Ekkor az MLSZ vidéki kongresszust tartott, s októberben négy kerületben megindultak a bajnoki küzdelmek (a déli bajnokságban a Kaposvári AC, északon az Eperjesi TVE, nyugaton a győri ETO, Erdélyben a Kolozsvári KASK szerezte meg az első helyet).¹⁷ A bajnoki küzdelmek kiírása, a regionális párharcok megjelenése a labdarúgás látványos vidéki expanzióját is jelentette: az MLSZ-nek, 1901-es megalakulásakor csak fővárosi tagjai voltak, 1912-ben 100 szövetségi egyesület között már ötvenkettő volt vidéki.

Ekkor még azonban sem Nagyváradon, sem Debrecenben, sem Nyíregyházán nem működött nívós futballcsapat. 1910 volt az áttörés éve a vidéki futballban: a labdarúgók megkapták a – később többször megvont – felárú vasúti kedvezményt, amely lehetővé tette, hogy egyre több csapat kapcsolódjon be a kerületi küzdelmekbe. 1910-ben még csak a Debreceni TE indult az északi labdarúgó bajnokságban. 1911-ben már három debreceni és két-két miskolci csapat vett részt a közép-magyarországi bajnokságban. 1912-ben a régió klubjai a keleti kerületben indultak, s Debrecenben és Nagyváradon olyan nagy volt az érdeklődés, hogy külön nagyváradai és ungvári alosztályt kellett létrehozni. A keleti futball gyors fejlődésére, és a bajnoki küzdelmek mozgósító erejére jellemző, hogy 1909-ben az Egri AC debreceni vendégszereplésére csupán 40–50 néző volt kíváncsi, 1912 tavaszán viszont egy hétvégén (a klubok első és második csapatainak részvételével) akár tíz mérkőzést is rendeztek a hajdúsági megyeszékhelyen.

---

¹⁵ Földessy 1926, 167.

¹⁶ Földessy 1926, 524.

¹⁷ Földessy 1926, 530–532.

Az MLSZ-ben egy évvel a regionális bajnokságok rajtja után, 1908 végén határozták el, hogy vidéken részleges autonómiával rendelkező kerületeket állítanak fel, és létrehozzák az azokat felügyelő központi Vidéki Tanácsot. A *Nemzeti Sport* publicistája szerint: „Nehezen ment ez a munka és a legtöbb nehézséget maguk a vidéki központok támasztották. Igen sokszor a kulisszák mögött lefolyó személyes torzsalkodás vágta útját az egy kerületbe tartozó egyletek közös akaratának, de nem kevésbé gyakran az egyes vidéki városok között meglévő rivalizmus is.”¹⁸ Így a kerületek csak 1912 őszén álltak fel: a kerületi bizottságok (a tulajdonképpeni közgyűlések) választmányokat hozhattak létre, és önálló határozatokat hozhattak.¹⁹ A keleti kerület székhelye Nagyváradra került, élén váradi sportvezetővel és előadóval, ám nincsenek arról tanúszkodó források, hogy a debreceni klubok megkérdőjelezték volna a bihariak irányító pozíciójának legitimitását. A váradi labdarúgás ugyan nívósabb volt a debreceninél, de nem voltak olyan mély ellentétek a klubok között, amelyek a kerület vezetéséért vívott éles harcokat eredményeztek volna.

Debrecen és Nyíregyháza közös kerületben

Egy Nagyváradtól független, közös debreceni-nyíregyházi kerület felállításának terve már 1912-ben felmerült a labdarúgó-szövetségben, ami ellen a hajdúságiak erőlesen tiltakoztak: „Kérdjük: mi érdekességet fog találni a debreceni publikum a debreceni egyletek és NYTVE közti bajnoki mérkőzéseken. A két legerősebb debreceni [DTE és DKASE – Sz. P.] mérkőzéseinek megtartásával eldőlt e rész bajnoksága, tovább nem érdemes kijárni a mérkőzésekre, mert nincs mit látni, nincs küzdelem.”²⁰ Aggodalmuk érthető volt, hiszen 1908 nyarán az első, debreceni és nyíregyházi klub közötti összecsapáson a DTE 10:0-ra győzött az NYTVE ellen. Amikor azonban Nagyváradot Romániához csatolták, egyértelmű volt, hogy a kerület székhelye Debrecenbe kerül, s a régió futballjának két központja Debrecen és Nyíregyháza lesz. 1920-tól az MLSZ Kelet-magyarországi Kerületének új határa délen Berettyóújfalú,

¹⁸ *Nemzeti Sport*, 1908. január 4. Moór Jenő „Labdarúgó sportunk 1907-ben” című írásának második része (A vidéki labdarúgás fejlődése).

¹⁹ *Észak-kerületi Sportújság*, 1912. szeptember 30., illetve Földessy 1926, 544.

²⁰ *Sportélet*, 1912. augusztus 12.

nyugaton Törökszentmiklós, északon Kisvárda volt.²¹ Az egységes kerületi első osztály alatt háromcsoportos másodosztályban – kunsági, debreceni és szabolcsi alosztályban – játszottak a csapatok.

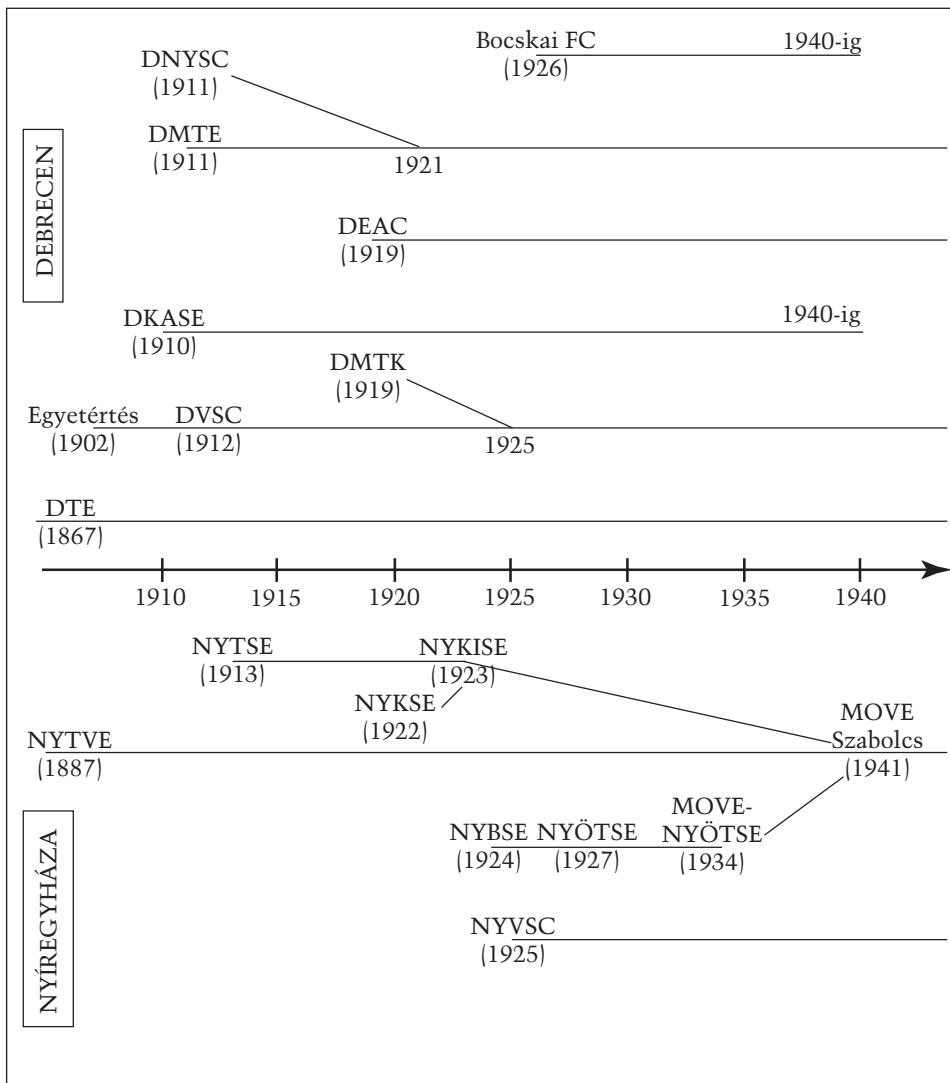
Amikor 1920-ban a két város klubjait egy kerületbe sorolták, a hajdúságiak fölénye nyilvánvaló volt. Mint az 1. ábrán láthatjuk, Debrecenben ekkor már hét, Nyíregyházán csupán két jelentősebb sportegyesület működött. Debrecen első sportegyesülete, a Debreceni Torna Egylet (DTE) 1867-ben alakult, a klub fő támasza a helyi közigazgatási és gazdasági elit volt. A debreceni MÁV járműjavító keretében 1902-ben alakult meg az Egyetértés FC, a vagongyáriak tíz évvel később vették fel a Debreceni Vasutas Sport Club (DVSC) nevet. Az 1910-es évek elején Debrecenben több egyesület is alakult, így a Debreceni Nyomdászok Sport Clubja (DNYSC), a Debreceni Munkás Testedző Egyesület (DMTE), a két egyesület 1921-ben fuzionált. Az ország több városában ekkoriban alakult kereskedő sportegyesületek egyike volt a Debreceni Kereskedelmi Alkalmazottak Sport Egyesülete (DKASE). 1919 őszén két jelentősebb egyesület alakult a városban. Az 1912-ben alapított debreceni egyetem klubja volt a Debreceni Egyetemi Atlétikai Club (DEAC), s ugyanekkor jött létre a MÁV Üzletvezetőség égisze alatt a Debreceni MÁV Testgyakorlók Köre (DMTK). A magyar sport történetében példa nélküli, hogy egy vidéki városban két vasutas sportegyesület is működjön, ám Debrecenben is csupán öt évig tartott ez az időszak, amikor fuzionált a DMTK és a DVSC (az új klub DVSC néven működött tovább, a fúzióba a DMTK zöld-fehér színét „vitte”). A város utolsó, jelentősebb futballklubja 1926-ban alakult meg. Ekkor legalizálták Magyarországon a profizmust, s tették lehetővé, hogy az országos bajnokságban vidéki klubok is induljanak. A Bocskai FC egy évig szerepelt a másodosztályú profiligában, majd 1927-től megszűnéséig, 1940-ig végig az élvonal résztvevője volt.

---

²¹ Jász-Nagykun-Szolnok megyét négyfelé osztották: a karcagiak, kisújszállásiak és törökszentmiklósiak a keleti kerülethez, a mezőtúriak a déli kerület csabai alosztályához, a jászberényiek az északi kerület mátravidéki (egri) alosztályához, a szolnokiak pedig a közép-magyarországi kerület kecskeméti alosztályához tartoztak.

1. ábra. Jelentősebb debreceni és nyíregyházi sportegyesületek 1945 előtt

Nyíregyházán 1887-ben alakult meg az első sportegyesület, a Nyíregyházi Torna és Vívó Egylet (NYTVE), a klub vezetői a helyi elit tagjai közül kerültek ki. Debrecennel ellentétben Nyíregyházán iparos egyesület is működött, az 1913-ban alapított Nyíregyházi Iparos Ifjúság Önképző Egylete Törekvés Sport Egyesülete (közkedvelt elnevezése NYTSE, illetve Ny. Törekvés volt). 1923-ban – élén Bencs Kálmán polgármesterrel – alakult meg a Nyíregyházi Kereskedők Sport Egyesülete

(NYKSE). Egy év múlva a Törekvés és az NYKSE fúziójából jött létre az 1945 előtti időszak legsikeresebb nyíregyházi futballcsapatát működtető Nyíregyházi Kereskedők és Iparosok Sport Egyesülete, az NYKISE. 1924-ben alapították a Nyíregyházi Bőripari Sport Egyesületet (NYBSE), a klub 1927-ben vette fel a Nyíregyházi Össziparosok Törekvés Sport Egyesülete nevet (vagyis míg Debrecenben két vasutas klub, addig Nyíregyházán két iparos egyesület működött). A klub 1934-ben csatlakozott a Gömbös Gyula vezette, sportszervezéséről is ismert MOVE-hoz (MOVE–NYÖTSE). A három legjelentősebb nyíregyházi sportegyesület – az NYTVE, az NYKISE és a MOVE–NYÖTSE – végül 1942-ben fuzionált, ekkor alakult meg a MOVE Szabolcs. Debrecenhez hasonlóan a nyírségi megyeszékhelyen is működött vasutas egyesület. 1919-ben alakult meg az első vasutas sportkör, ám rövid működés után beolvadt a Törekvésbe. Jóval életképesebbnek bizonyult az 1925-ben alakult Nyíregyházi Vasutasok Otthonának Sport Egyesülete (később Nyíregyházi Vasutas Sport Club – NYVSC).

A román megszállás miatt csak 1920 tavaszán rendezték a háború utáni első, kelet-magyarországi bajnokságot, viszont a hajdúsági és szabolcsi csapatokat külön alosztályba sorolták, így a két város klubjai nem játszottak egymással. Barátságos mérkőzéseket azonban már a Tanácsköztársaság alatt is rendeztek debreceni és nyíregyházi csapatok között, ezek az összecsapások pedig vészjóslóan jelezték: a két várost aligha fogja futballbarátság összekötni. 1919 júniusában az NYTVE hazai pályán, 2:1-re győzte le a DTE-t. Az egyik debreceni lap szerint az NYTVE „a vendégszeretetet a legnagyobb indolenciával kezelve, semmit sem törődött a vendégcsapat ellátásával, hogy a debreceniek éjnek idején maguk voltak kénytelenek megfelelőbb lakást kieszközölni. Külön meg kell emlékeznünk a mérkőzést vezető bíróról, ki abszolút hozzá nem értéssel, a pálya közepéről dirigálta a mérkőzést, úgy, hogy a debreceniek egy ízben hibás ítélezések miatt a pályáról le is akartak vonulni.”²² Amikor viszont nyár végén a debreceni vasutasok 11:1-re győztek az NYTVE ellen, a nyíregyházi lap a debreceniek túlzottan érélyes játéktílusát kárhóztatta. „A debreceni csapat nem elégedett meg a maga fölényével, hanem erős fizikumát is érvényesítette gól éhségének kielégítésére... Egy-két játékosuk a pályán is indolensül viselkedett és úgy a közönséggel, mint a bíróval folyton polemizáltak.”²³

²² *Egyetértés*, 1919. június 3.

²³ *Nyírvidék*, 1919. augusztus 12.

2. ábra. A kelet-magyarországi első osztályú labdarúgó bajnokságok végeredményei 1920–26 között²⁴

1920 tavasz							
Debreceni alosztály	Nyíregyházi alosztály	1920/21	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26
1. DVSC	KSE	DVSC	DKASE	DVSC	DVSC	DVSC	DVSC
2. DTE	NYTVE	DKASE	DEAC	DKASE	DTE	NYTVE	BUSE
3. DMTK	KTE	DTE	KSE	NYTVE	DKASE	DKASE	NYTVE
4. DKASE		DEAC	DTE	DEAC	NYTVE	NYKISE	DEAC
5. DEAC		DMTK	DVSC	DMTK	DMTK	DTE	DKASE
6. DNYSC		NYTVE	DMTK	DTE	DEAC	DEAC	DTE
7.			NYTVE	NY. Törekvés	NY. Törekvés	DMTK	NYKISE
8.			KTE	KSE	BUSE	BUSE	NYBSE
9.				DMTE	KSE	KTE	

1920/21-ben rendezték az első, teljes idényű labdarúgó-bajnokságot, s mind az öt debreceni klub maga mögé utasította Nyíregyháza reprezentánsát, az NYTVE-t. Ám miközben a debreceni klubok a pályán s a zöld asztal mellett (vagyis a szövetség vezetésében) egymással hadakoztak, a nyíregyházi klubok egyre erősebbek lettek. Az 1922/23-as kiírásban már a Nyíregyházi Törekvés is részt vett, az NYTVE pedig a harmadik helyen végzett. 1922-ben az NYTVE első ízben győzte le a későbbi bajnok DVSC-t, ami megsokszorozta a nyírségi önbizalmát (emlékezzünk: 1919 nyarán még 11:1-re győzött a DVSC Nyíregyházán): „És úgy látszik, ami után oly sokat vágyakoztunk, amit szinte elkeseredettségünkben támadó fellépésünkkel igyekeztünk kiforszírozni, az bekövetkezésében van. Nem kap már ki az NYTVE Kisvárdától, s a gőgösen fölényeskedő és vitéz debreceniek is megtanulják lassan-lassan becsülni és tisztelni elsősorban az NYTVE révén mindazt, ami csak a nyíregyházi football sporttal összefüggésben van. Dereng már Nyíregyháza sportege s mi hinni kezdünk abban, hogy az égboltozat egész ki fog tisztulni s a glória dicsfénye egyszer már miránk fog ragyogni.”²⁵

²⁴ Az 1920. tavaszi bajnokság rájátszását a DTE nyerte. A bajnokságban résztvevő, nem debreceni és nyíregyházi egyesületek: Kisvárdai Sport Egyesület (KSE), Kisvárdai Testedző Egylet (KTE), Berettyóújfalvai Sport Egyesület (BUSE).

²⁵ *Nyírvidék*, 1922. október 3.

A nyíregyházi klubok egyre többet investáltak a labdarúgásba. Az NYTVE 1921-ben Guttmann személyében az FTC-ből csábított el egy ifjúsági játékost, aki hamarosan az egyik legjobb nyíregyházi labdarúgóvá fejlődött.²⁶ Az NYTVE 1909-es, Bujtoson épült sporttelepe után 1924-ben átadták az NYKISE Bethlen utcai, a mai Kertvárosban létesített pályáját is. Nem meglepő, hogy a jelentős anyagi investícióknak látványos hatása volt: az 1924/25-ös kerületi bajnokság második és a negyedik helyén is nyíregyházi csapat végzett.²⁷ A két város ekkoriban kiteljesedő rivalizálásának tétje viszont már nem csak az volt, hogy melyik városnak jobb a futballja, a nyírségiek jobb szereplésüknek megfelelő irányítást kívántak a kerület vezetésében is. A szövetségi hatalomért vívott küzdelmek más sportágakat sem hagytak érintetlenül, jó példa erre a birkózók esete. Amikor az MBOSZ keleti kerülete megalakult, egyértelmű volt, hogy a szövetség székhelye Debrecenben lesz. A nyíregyházi birkózók viszont egyre jobb eredményeket értek el, s „a sportbeli sikerek után Nyíregyháza vitatni kezdte Debrecen városának elsőbbségi jogait, és követelte, hogy a kerület súlypontját helyezték át Nyíregyházára. Debrecen azonban erélyesen ellentmondott tervnek.” Az 1922-es közgyűlésen, hosszas vitákat követően végül úgy döntöttek, hogy az MBOSZ keleti kerületének és gazdasági bizottságának székhelye változatlanul Debrecenben lesz, a fegyelmi bizottságot viszont Nyíregyházára helyezték át. Az elnök debreceni, az ügyvezető alelnök nyíregyházi lett, a kerület első bizottsági ülését Nyíregyházán tartották, ahogy a kerületi bajnokságot is.²⁸

A nyíregyházi futballklubok növekvő sikereit a debreceniek csupán azzal tudták ellensúlyozni, hogy a kerület vezetését nem engedték ki a kezükből, s gyakran olyan, sportszerűséget nélkülöző döntéseket hoztak, amelyek nemcsak a nyíregyháziak önérzetét, de anyagi érdekeit is súlyosan sértették. Az 1922-es és 1923-as kerületi közgyűlésre el sem utaztak a nyíregyháziak, így a vezetésbe csak elvétve került nyírségi sportvezető. A keleti kerület 1924-es közgyűlésén sem választottak nyíregyháziakat a vezetőségbe. Ezt azonban a szabolcsiak sem nézték szótlánul, a *Nyírvidék* hasábjain valóságos vádiratot fogalmaztak meg a debreceniek ellen:

---

²⁶ *Nemzeti Sport*, 1921. november 12.

²⁷ *Nyírvidék*, 1922. április 16.

²⁸ *Kelet-magyarországi Sporthírlap*, 1922. augusztus 7. Ennek ellenére a birkózóknál nem szűntek meg a két város közötti villongások. Amikor 1923-ban a nyíregyháziak ellenközgyűlést hívtak össze, az egyik debreceni lap „széthúzó, nyíregyházi pártütők” jelzőkkel illette a szabolcsiakat (*Debreceni Független Újság*, 1923. április 26.).

„Az a ki nem mondott, de a debreceni sportemberekben – kik soha még felül nem emelkedtek clubjuk érdekein, egy-két vezető és a sportot a sportért szerető embert kivéve – benn élő ősi, engesztelhetetlen gyűlölet – aminek igaz, már nem sportbeli okai is vannak – arra készíteti Debrecen elvakult sportembereit, hogy feláldozva a sportot mentsék clubjaikat, míg menthetők. Mit nekik magyar sport! Debrecen sportja győzön Nyíregyháza fölött! [...] Nem tenger választ el bennünket Debrecentől. A másodosztályt képviselő szabolcsi csapatok csak akkor vannak, ha kerületi díjakat kell fizetni. Ha jogok illetik őket, akkor nincsenek. Bizony azt hiszem, Debrecen sporttársadalma a gyűlölet tengerét helyezte el közöttünk. Nem most! Ez csak utolsó jelensége a szabolcsi sport elleni hadjáratnak. [...] Mi csak arra vagyunk jók, hogy a kerületi pénztár deficitjét egy Nyíregyházán rendezett meccsel eltüntessük, hogy legyen miből ellenünk dolgozni a máskülönben üres pénztárral dolgozó Debrecennek. Mily balgák vagyunk! Mondjuk fel a kerület rendezésében lefolyó meccseket! Rendezzen csak a kerület otthon mérkőzést s tegye zsebre a maga deficitjét s ne vigyen haza a nyíregyházi közönségtől 100.000 koronás [1923-ban] tiszta bevételt. [...] Most, amikor városunkban felépül a második pálya is, s tér fog nyílni a nemes vetélkedésre, amint sok mindenben rohamosan elhagyja Nyíregyháza a cívis várost, úgy fogja otthagyni Debrecen sportját, a most már ereje tudatára ébredt szabolcsi sport. Győzni fog az igazi sportemberek vállvetett munkája! Szabolcs sportemberei nem félnék az új debreceni összefogástól. A szabolcsi sport halad a maga útján, ily kicsiny akadályok nem fogják megállítani útjában. Legyen bár Debrecen a kerület vezetése sport terén, nem érdemeket szereznek, de egyenesen kárára vannak az egyetemes magyar sportnak.”²⁹

A nyíregyháziak két okból is súlyos kudarcként élték meg távoltartásukat a kerület vezetésétől. Az egyik ok szimbolikus: mint az ország sok régiójában, keleten sem csak egy-egy nagyobb város klubjai versengéséről szólt a futball, hanem két város, két „szomszédvár” összecsapásairól. Az alulról jövők, a „késve indulók” futballcsapatai erősödtek meg ekkoriban, s követeltek beleszólást a kerületek vezetésébe. S mint mindenhol, Nyíregyházán is a „neofiták” hevesységével, indulatoságával vádolták az „ősiség” híveit, akik tisztességtelenül, akár a szabályokat is megszegve akadályozzák előrejutásukban a feltörekvőket (hasonló kerületi harcok zajlottak ekkoriban a szegediek és békéscsabaiak, illetve a szombathelyiek és győriek között). A feltörekvők igyekeztek

²⁹ Nyírvidék, 1924. március 11.

újraredefiniálni a szimbolikus harc tétjeit. Miután a debreceni és a nagyváradai csapatok versengése kényszerűen véget ért, a debreceniek magukra maradtak, s a húszas évek elején a kelet régió futballjának az volt a fő kérdése, vagyis a szimbolikus küzdelmek tétje, hogy melyik debreceni klub szerzi meg az elsőséget a bajnokságban, s a város mely egyesületeinek vezetői kerülnek irányító pozíciókba a kerületek döntéshozó szerveiben. A nyíregyháziak ezt a status quót, tehát a küzdelem tétjeit akarták megváltoztatni. Az ő szemükben a versengés tétje nem az volt, hogy melyik debreceni csapat végez előrébb a bajnokságban, az ő nézőpontjukból a bajnokság vagy a kerületi vezetés kérdése debreceniek és nyíregyháziak küzdelméről szólt. Így a nyíregyháziak először is azt akarták bebizonyítani, hogy az ő labdarúgásuk színvonala nem marad el a debreceniekétől. Am hiába szerepeltek egyre jobban csapataik a bajnoki küzdelmekben, ha sorozatosan kimaradtak képviselőik a kerület vezetéséből. Számukra ennek az volt az üzenete, hogy a debreceniek nem ismerték el őket ellenfélnek, vagyis *egyenrangú* vetélytársnak.

Mindezen túl volt egy másik, praktikus oka is annak, hogy a nyíregyháziak nehezen viselték mellőzésüket a kerületi vezetésből, hiszen e pozíciók korántsem voltak jelképesek. 1922 és 1926 között több olyan, a nyíregyházira nézve méltánytalan döntést is hozott a debreceni székhelyű vezetés, amit a szabolcsiak kivédhettek volna, ha megfelelő számban kerülnek be a kerületi tanácsba és a Fegyelmi Bizottságba. 1922 tavaszán 11:10 arányban új bajnoki beosztást fogadott el a kerület, eszerint a bajnoki küzdelmeket debreceni, kunsági és szabolcsi csoportban folytatták volna (a határozatot később visszavonták). A Debrecenben megjelenő *Kelet-magyarországi Sporthírlap* szerint „Impulzust a javaslat beadására a Kisvárdán és Nyíregyházán működő sportszerűtlen állapotok szolgáltattak.” A lap elítéli a beosztást, „mert az csupán a debreceni csapatok önös anyagi érdekeit védi, ellenben a jó classisu vidékünknek egyenes megölője.”³⁰

Két év múlva robbant ki az első, igazán komoly, anyagi természetű konfliktus. A nyíregyházi futball – többek között – azért fejlődött gyorsan és látványosan, mert a Debrecennel való rivalizálás jelentős investíciókra serkentette a helyi elitet és a város vezetését. Debrecenben viszont a futballpályákon is megjelenő politikai-felekezeti ellentétek miatt a helyi csapatok mérkőzései vonzották a nézőket. Am a hajdúsági székhelyen 1922-től, a felekezeti jelleget is öltő várospolitikai harcok elhalkultával a futball vonzereje is csökkent, így a rivalizálás és ezzel együtt a mérkőzések iránti érdeklődés mérséklődésével a kluboknak

³⁰ *Kelet-magyarországi Sporthírlap*, 1922. június 19.

egyre nagyobb deficittel kellett megküzdenie. Nyíregyházán viszont Debrecen volt az „attrakció”, s mivel az NYTVE és az NYKISE folyamatosan egyre jobban játszott, a nyírségi futball épp akkor erősödött meg, amikor a debreceni egyre súlyosabb anyagi gondokkal küszködött. 1924 nyarán ezért a kerület vezetése úgy döntött, hogy ezentúl a bajnoki találkozót „közös kasszára” kell megrendezni, vagyis a hazai és a vendécsapatnak osztoznia kellett a bevételen (korábban a vendéglátó klubé volt a teljes bevétel). Könnyű belátni, hogy ez azoknak a kluboknak kedvezett, akik vendégszereplése nagy tömegeket mozgatott meg, de hazai fellépéseiket saját drukkeriek közönye kísérte – s ekkoriban a debreceni csapatok nyíregyházi vendégszereplése vonzotta a nézőket. A *debreceni irányítású* kerületi vezetés érvelése szerint a nyíregyházaiak a debrecenieknek köszönhatték a nagy bevételeket, ezért jogos az osztozkodás, ráadásul a bajnoki rendszabályok is ezt írják elő. Az NYTVE válaszul bejelentette, ha a debreceniek keresztülviszik tervüket, akkor önálló kerületet hoznak létre. A két város közötti küzdelem hevességére jellemző, hogy azzal a fővárosban megjelenő *Nemzeti Sport* is foglalkozott: „az ősi magyar szokásnak minden kerületben nagy szenvedéllyel hódolnak a futballsport hívei, de ha a viszálykodásokat, sportpolitikai csatározásokat az MLSZ pontozná, úgy bizonyára a keleti kerület vezetne ebben a munkastatisztikában, sőt talán világviszonylatban is a legelső, tehát a legsajnálatosabb helyet tudná elérni a Debrecenben székelő kupaktanács”.³¹ Az ügyre végül az MLSZ leirata tett pontot. A szövetség szabályzata ugyanis lehetővé tette, de nem írta elő kötelezően a közös kasszát, vagyis arról az egyesületeknek egymás között kell megegyeznie. Így a kerületi vezetés kénytelen volt visszavonni határozatát.³²

1924 végén, az 1924/25-ös bajnokság őszi zárásakor két nyíregyházi egyesület végzett a tabella élén, amit a debreceni lapok fájdalomosan vettek tudomásul: „Debrecenben nem kezelik annyi szeretettel és hozzáértéssel a sport ügyét, mint Nyíregyházán”, „a lenézett vidék, bár a sportkerület igazán nem támogatta, erőre kapott és nyakára nőtt Debrecennek” – írta a *Debrecen* illetve a *Hajdúföld*.³³ A *Kelet-magyarországi Sporthírlap* „Nyíregyháza?” című cikke szerint „Debrecen minden csapata bajnokaspiránsnak kiáltotta ki magát [...] de nem a pályán, hanem a zöldasztalnál. Nyíregyháza nem számított, hiszen az csak vidék.”³⁴ A *Nyírvidék* publicistája természetesen bizakodó volt:

³¹ *Nemzeti Sport*, 1924. szeptember 24.

³² *Kelet-magyarországi Sporthírlap*, 1924. szeptember 1., 8., 22.

³³ *Debrecen*, 1925. január 1., *Hajdúföld*, 1924. december 25.

³⁴ *Kelet-magyarországi Sporthírlap*, 1924. november 11.

„meg kell tartanunk ezt a fölényt sporterkölcökben és sportszellemben, mert [...] ha ezekben fölülmúljuk Debrecen sportját, [...] hanggal és a zöld asztalnál talán túlszárnyalnak is bennünket, a zöld gyepen nem fognak fölébünk kerülni”³⁵

Rövidesen kiderült: a debreceniek a zöld asztalnál, és ennek köszönhetően a zöld gyepen is legyőzik a nyíregyháziakat. Az 1925. februári kerületi közgyűlésen a 15 tagú tanácsba a bajnokság élén álló két nyíregyházi klub egy-egy jelöltje került csak be – egyikük tiltakozással le is mondott –, a 35 tagú teljes vezetőségbe pedig harminc debrecenit választottak be.³⁶ A közgyűlési választásra válaszul egy általuk sérelmezett fegyelmi ügy miatt a nyíregyházi egyesületek az Országos Vidéki Tanácshoz fordultak, és indítványozták, hogy az függesse fel a kerület autonómiáját – vagyis a legsúlyosabb büntetést kérték a debreceni vezetésre.³⁷ 1924. novemberében a Nyíregyházi TVE – Debreceni KASE mérkőzésen két játékos összeverekedett, s mivel a nézők a pályára özönlettek, a rendőrségnek kellett rendet tennie. A debreceni játékos minimális büntetést kapott, a nyíregyháziak egyik legjobbját, a centercsatár Guttmannt viszont hosszú eltiltásra ítélték, ráadásul a nyírségi-ek óvását a kerület két hónapig nem továbbította az Országos Vidéki Tanácshoz. Ilyen puszkaporos hangulatban került sor a DVSC–NYTVE mérkőzésre, melyet ötezer (köztük négyszáz nyíregyházi) néző előtt a debreceniek 5:0-ra megnyertek, és be is érték vetélytársukat. A végső győzelemhez viszont az utolsó fordulóban a DVSC-nek legalább 7:0-ra kellett megvernie a DMTK-t, amely a bajnokság során soha nem kapott egy mérkőzésen két gólnál többet. Azt a vasutas DMTK-t, mellyel egy téli döntés következtében a mérkőzés – vagyis a szezon utolsó bajnoki találkozója – után a DVSC fuzionált. A keleti kerület (vezetőségének negyedét tették ki a két vasutas klub képviselői) tétlenül nézte, hogy egy olyan mérkőzés döntsön a bajnoki címről, ahol *mindkét félnek* az volt az érdeke, hogy a DVSC nagy győzelmet arasson. Ezek után nem is meglepő, hogy a DVSC 10:0-ra lelépte ellenfelét... Az egyik debreceni

³⁵ *Nyírvidék*, 1924. december 6.

³⁶ Az 1925-ös választásról: *Nemzeti Sport*, 1925. február 3., 25., *Tiszántúli Hírlap*, 1925. február 4., *Nyírvidék*, 1925. február 12., *Kelet-magyarországi Sporthírlap* 1925. február 23., *Sporthírlap*, 1925. február 26., március 5.

³⁷ Az 1912-ben, a kerületi autonómia létrehozásakor alakított Központi Vidéki Tanácsot az autonómia kiterjesztésekor, 1921-ben nevezték át Országos Vidéki Tanácssá. Ez a tanács az MLSZ vidéki felügyeleti szerve volt: például új eljárást rendelhettek el, ha kerületi döntésekben szabálytalanságot észleltek. Ez volt az a fórum, ahová azok a vidéki egyesületek fordulhattak, melyek úgy látták, hogy nem tudnak jogaikkal élni kerületükben.

lap szerint a DMTK játékosai „az ellenfél kapuja előtt a legjobb helyezetekben szándékosan félrerúgták a labdát – sőt egy Bajkay nevű játékos ugyancsak szándékosan saját hálójába rúgta a labdát, aminél közönsége-sebb és durvább sportszerűtlenséget még sohasem láttunk.” Az újságíró megjegyezte: „Sóvárogva vártuk a DVSC-nek, mint Debrecen képviselőjének bajnokságát Nyíregyházával szemben – most mégis kijelentjük: inkább veszett volna el a bajnokság, mint egy ilyen győzelemmel kivívott elsőség.”³⁸

A regionalitás túlzottan egyszerű értelmezése lenne, ha a futballszférát debreceni és nyíregyházi klubok oppozíciójára szűkítenénk le. Ugyanis a vidék megítélése Debrecenben sem volt egyértelmű, hiszen az egyetemisták klubja, a DEAC többször is a nyírségek mellé állt (hangsúlyoznom kell: mivel 1919 és 1926 között a debreceni klubok alig érintkeztek fővárosi csapatokkal, a hajdúsági megyeszékhelyen *vidék* alatt nem magukat, hanem a régió *nem debreceni* egyesületeit értették). A DEAC látványos vidékpártiságában nyilván közrejátszott, hogy maga is – az egyetem számos vidéki hallgatója révén – „idegen” volt a városban, és számtalan tanújelét adta, hogy rokonszenvesebbnek tartja szinte bármelyik vidéki egyesületet a debrecenieknél. 1920-ban a KTE–DEAC mérkőzésen a kisvárdaiak üdvözlő beszéde után „Torma Kálmán DEAC intéző mondott köszönetet [...] pálcát törve a keresztyén és nemzeti sportszellem ápolása mellett”.³⁹ Egy évvel később a KTE vezetői „ritka vendégszeretettel, nagy ünnepséggel fogadták az egyetemi csapatot”.⁴⁰ 1921 nyarán az NYTVE volt a DEAC vendége: „Debrecen közönsége [...] e mérkőzés után a vállán vitt ki egy-egy NYTVE játékost a pályáról, s a város utcáin a szállodába igyekvő NYTVE csapatnak valóságos diadalmenetben volt része, hatalmas éljenrivalgások közepette.”⁴¹ 1928-ban a Törökszentmiklósi MOVE–DEAC mérkőzés után „a DEAC-isták a legteljesebb elragadtatás hangján nyilatkoztak arról a magyaros, szívélyes és előzékeny fogadtatásról, valamint az elsőrangú ellátásról”.⁴² Ezek nem voltak szokványos jelenetek: a kisvárdai pályát több esetben a betiltás veszélye fenyegette a közönség viselkedése miatt, az NYTVE debreceni találkozóin gyakoriak voltak a durva jelenetek. A DEAC – szembeszállva az összes debreceni klub akaratával – az 1925-ös

³⁸ *Tiszántúli Hírlap*, 1925. május 12. Az NYTVE a DMTK összes tavaszi mérkőzését megóvta – eredménytelenül.

³⁹ *Debreceni Újság*, 1920. június 16.

⁴⁰ *Egyetértés*, 1922. június 15.

⁴¹ *Nyírvidék*, 1921. június 21.

⁴² *Hajdúföld*, 1928. november 27.

szövetségi választáson is a nyíregyháziak mellé állt, bár a „hivatalos listát” még így sem sikerült megbuktatniuk. Amikor pedig a kerület 1925 őszén külön debreceni és szabolcsi alosztály felállítása mellett döntött, a határozat ellen a debreceni egyesületek közül egyedül a DEAC emelte fel hangját.

A szövetség vezetéséért zajló küzdelmeken túl a szurkolói rendbontások is jól jelezték a két város közötti küzdelmek hevesességét. Az 1920-as évek elején egymást érték a debreceni klubok mérkőzésein a rendbontások, ám ahogy tompultak a városban a politikai küzdelmek, egyre ritkábban fordultak elő botrányok. A Debrecen–Nyíregyháza rivalizálás viszont új fejezetet nyitott a keleti futballerőszak történetében, igaz, a rendbontásokban ekkor már nem a debreceni, hanem a nyíregyházi drukkerok jeleskedtek.

Az 1920-as NYTVE–DVSC és DMTK–NYTVE mérkőzéseken még csak a közönség bekiabálásait kárhoztatta a sajtó.⁴³ 1922 szeptemberében kellemetlen incidens zavarta meg az Ny. Törekvés–DEAC mérkőzést. A nyíregyházi rendőrség pár nappal a mérkőzés előtt kiadott egy figyelmeztetést, miszerint „akit rendzavaráson érnek, azonnal eltávolítják a mérkőzés színhelyéről.”⁴⁴ A figyelmeztetést a mérkőzés rendjére ügyelő inspekciós rendőr sajátosan értelmezte: egy szabálytalanság után a debreceniek egyik legjobb játékosát kivezette a pályáról. Az egyetemisták természetesen megóvták a mérkőzést, amit a Fegyelmi Bizottság – érthetetlen módon – elutasított.⁴⁵ Pár héttel később az Ny. Törekvés–DKASE mérkőzés az egyik debreceni lap szerint „a fanatikus nyíregyházi közönség túl hangos viselkedése miatt majdnem botrányba fulladt. [...] Ideje volna, ha a kerület erélyes kézzel nyúlna bele a nyíregyházi közönség mind fanatikusabb viselkedése folytán mindinkább elviselhetetlen nyíregyházi dzsungelbe.”⁴⁶ 1923 tavaszán az NYTVE–DMTE mérkőzésen „az amúgy is hamar hevülő nyíregyházi közönség” többször zavarta meg a játékot azzal, hogy „behatolt a pálya területére”.⁴⁷ 1923 végén először történt fizikai erőszakkal járó botrány debreceni és nyíregyházi klubok mérkőzésén, az NYKISE egyik drukkerje almával dobta meg a bírót, aki ezért felfüggesztette a mérkőzést.⁴⁸ Egy hét múlva már a karhatalomnak kellett rendet teremtenie: az NYTVE–

⁴³ *Nyírvidék*, 1920. június 2., szeptember 22.

⁴⁴ *Nyírvidék*, 1922. szeptember 10.

⁴⁵ *Hajdúföld*, 1922. szeptember 14., *Sport hírlap*, 1922. október 30.

⁴⁶ *Debreceni Független Újság*, 1922. november 23.

⁴⁷ *Kelet-magyarországi Sport hírlap*, 1923. március 26.

⁴⁸ *Hajdúföld*, 1923. november 3.

⁴⁹ *Hajdúföld*, 1924. november 12.

DKASE találkozón két játékos összeverekedett, melybe a közönség is beavatkozott, a pályát rendőrök tisztították meg.⁴⁹

A legsúlyosabb rendezavarás 1925 őszén egy NYKISE–DVSC találkozón történt, pár hónappal azután, hogy a DVSC – a kerületi vezetés aszisztálása mellett – gyanús körülmények között nyerte meg a kerületi bajnokságot. Az eseményt teljesen eltérően tálalta a két város sajtója, az újságírók igyekeztek bebizonyítani, hogy a botrányért ellenfelük volt felelős. Nézzük először a *Debreceni Hétfői Újság* beszámolóját:⁵⁰

„Polaneczky (DVSC) támad a kapusra s állítólag belerúgott. Erre a közönség berohan a pályára s ütlelni akarja Polaneczkyt, aki futásnak ered, s menekül. A közönség utána, Polaneczky elesik, mire a közönség ütlelni kezdi. Erre rendőrök rohannak elő s kivont karddal kergetik el a verekedőket s mentik meg Polaneczkyt. Egyesek késsel is hadonásztak. A közönség nem akar tágítani a pályáról, mire a rendőrség és a bíró, látva az izgatott hangulatot, beszünteti a mérkőzést tizenkét perccel hamarabb. A DVSC, a bíró és a kísérők csak rendőri fedezet mellett tudták elhagyni a pályát.”

A *Nyírvidék* „Rendőri karhatalommal kellett beszüntetni a tegnapi NYKISE–DVSC mérkőzést” cikke szerint a botrányért az erőszakos debreceni labdarúgó és a gyengekező játékvezető tehető felelőssé, a hazai közönség csupán igazságot szolgáltatott:⁵¹

„A második félidőben az erélytelen Havas bíró még bátrabbá vadította a debrecenieket, ami Polaneczky (DVSC) részéről újabb pofonban és rúgásban nyert kifejezést. Az áldozat természetesen a nyíregyházi kapus volt, aki Barth helyett [ő az első félidőben sérült meg – Sz. P.] állt a háló elé. A közönség azonban megelégette a dolgot, berontott a pályára és meg akarta lincselni Polaneczkyt, aki azután a futásban keresett menedéket. Ész nélkül rohant a pálya mellett lévő kukoricáson keresztül a fűtőház felé, a közönség pedig utána. Izgalmas hajsza kezdődött. Polaneczky nem vette észre, hogy egy drótkerítés is van előtte s annak teljes rohammal nekiment. Ez volt a veszte, mert így utolérték és alaposan megpofozták. Az erélyesebb népitételnek Gödölle Béla rendőrfelügyelő vetett véget, aki jóformán az agyonveréstől mentette meg a hallatlanul durván játszó vasutast. A rendőrség természetesen a mérkőzés további folytatását betiltotta. Helyes volna, ha az illető

⁵⁰ *Debreceni Hétfői Újság*, 1925. október 19.

⁵¹ *Nyírvidék*, 1925. október 20.

egyesület játékjogának megvonása iránt felterjesztést intéznének a belügyminiszterhez, mert ezeket a rendszeresen megismétlődő brutálisokat túrni tovább nem lehet.”

A botrány utáni rendcsinálás a „szokott” formában zajlott, a nyíregyházi vezetők szerint a rendzavarásért a debreceni játékosok tehetősek felelőssé, a Fegyelmi Bizottság viszont a nyírségiekre szabott ki súlyosabb büntetéseket. A testület a debreceni játékosokat négy hétre, a nyíregyháziak egyik játékosát három hónapra, az NYKISE ügyvezető alelnökét hat hónapra tiltotta el.⁵²

A két város klubjainak viszonya ekkor már annyira elmérgesedett, hogy a kerületi vezetőség súlyos döntésre szánta el magát. A *Debrecen* szerint „a debreceni egyesületek nem hajlandók tovább túrni azt a terroristikus modort, amellyel a nyíregyházi egyesületek minduntalan fellépnek és a nyíregyházi sajtó kíméletlen hangját, amely fő okozója annak, hogy a két város között elvadult a viszony”.⁵³ Az év végén hozott döntés szerint 1926 ősztől külön debreceni és szabolcsi bajnokságot rendeznek, mivel – az indoklás szerint – „a debreceni és nyíregyházi sportkörök között az ellentétek annyira kiélesedtek, hogy a nagyobb sportolás lehetőségét csak így lehet biztosítani.”⁵⁴ A DEAC szokásához híven a nyíregyháziak mellé állt, a többi debreceni egyesület azonban támogatta a döntést. A *Szabolcs* publicistája úgy vélte, a terv kitalálói „elvakult gyűlöllői Nyíregyháza sportjának”.⁵⁵ A szétválasztást azonban nem valósították meg, 1926 nyarán bevezették a hivatásos bajnokságot, amely a Debrecen–Nyíregyháza rivalizálást is új mederbe terelte.

Kettős struktúra alakult ki a labdarúgásban, hiszen az országos profi bajnokság két osztálya mellett párhuzamosan tovább folytak a regionális amatőr bajnoki küzdelmek is. Debrecenben megalakult a Bocskai FC, amely a professzionista liga második osztályában indult, s már 1927-ben felkerült az első osztályba. A debreceniek figyelmét a profik kötötték le, hiszen ezentúl nem nyíregyházi vagy kiskvárdai csapatok szerepeltek a városban, hanem az Újpest, vagy a Ferencváros. Az amatőr bajnokságban ugyanazok a csapatok indultak, mint korábban, viszont a debreceni egyesületek meggyengültek, mivel legjobbjaik a Bocskaiiba igazoltak. Nem is meglepő, hogy éveken át nyíregyházi egyesületek végeztek ezután a keleti amatőr bajnokság élén, ahogy az egyik debreceni

⁵² *Szabolcs*, 1925. november 16.

⁵³ *Debrecen*, 1925. november 25.

⁵⁴ *Tiszántúli Hírlap*, 1925. december 16.

⁵⁵ *Szabolcs*, 1925. november 29.

lap gúnyosan megjegyezte: „A vidék mohón vetette rá magát a gazdátlanlanná vált prédára, az árván maradt bajnokságra.”⁵⁶ A debreceni amatőr bajnoki mérkőzéseket a profizmus bevezetése után csak néhány száz néző látogatta, így a két város klubjai között csak elvétve fordultak elő kisebb konfliktusok.

Irodalom

- Bromberger, Christian – Mariottini, Jean Marc 1995. Vörös és fekete. *Replika* 17–18. szám, 135–149.
- Dénes Tamás – Sándor Mihály 2003. *Futball-történelmi lecke – nem csak fiúknak*. Budapest, Viktória Kiadó
- Dunning, Eric 1995a. A modern futball fejlődése. In Fóti Péter (szerk.): *Bevezetés a sportszociológiába*. Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 85–95.
- Dunning, Eric 1995b. A sport és erőszak társadalomtörténeti vetülete. In Fóti Péter (szerk.): *Bevezetés a sportszociológiába*. Miskolc, 112–125.
- Elias, Norbert – Dunning, Eric 1974. Sportcsoportok dinamikájáról különös tekintettel a labdarúgó-csapatokra. In Balyi István – Dr. Takács Ferenc (szerk.): *Sportszociológia*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 99–116.
- Elias, Norbert 1998. A sport eredete mint szociológiai probléma. *Replika* 29. szám, 41–54.
- Földessy János 1926. *A magyar futball és az MLSZ*. Budapest
- Hadas Miklós – Karády Viktor 1995. Futball és társadalmi identitás. *Replika* 17–18. szám, 89–120.
- Kun László 1982. A szabadidő-mozgalom és a vállalati sport a Horthy-korszakban. *Testnevelés és Sporttudomány* 1. szám, 17–26.
- Leite Lopes, José Sergio 2002. A brazil futball: társadalmi konfliktusok és nemzeti identitás. *Replika* 47–48. szám, 111–113.
- Murray, Bill 1995. A Celtic és a Rangers. *Replika* 17–18. szám, 121–134.
- Szegedi Péter 2002. „Ha a bajonett most nálam volna, keresztülszűrnám!” Futballerőszak a két háború közötti Kelet-Magyarországon. *Korall* 7–8. szám, 155–186.

Napi- és hetilapok

<i>Debrecen</i>	<i>Kelet-magyarországi Sporthírlap</i> (Debrecen)
<i>Debreceni Független Újság</i>	<i>Nemzeti Sport</i> (Budapest)
<i>Debreceni Hétfői Újság</i>	<i>Nyírvidék</i> (Nyíregyháza)
<i>Debreceni Újság</i>	<i>Sportélet</i> (Debrecen)
<i>Egyetértés</i> (Debrecen)	<i>Sporthírlap</i> (Budapest)
<i>Észak-kerületi Sportújság</i> (Kassa)	<i>Szabolcs</i> (Nyíregyháza)
<i>Hajdúföld</i> (Debrecen)	<i>Tiszántúli Hírlap</i> (Debrecen)

⁵⁶ *Debreceni Független Újság*, 1926. december 25.